

מנחות פה

משה שווערד

1. מהרש"א על מנחות דף פה/א

גמ' תבן אתה מכניס לעפריים כו' למתא ירקא כו'. פרש"י א"ל דברי לצנות והוא השיב להם בעניינא עכ"ל. ונראה לפרש המשל ע"פ המקרא הנביא אשר אתו חלום גו' ואשר גו' ידבר אמת מה לתבן את הבר כפרש"י שם מה לשקר את האמת והשתא א"ל תבן אתה מכניס כו' כמו שאנו עוסקים כאן בכישוף ודבר שקר כתבן הזה כך אחה מתעסק בכך והשיב להם במשל אחר למתא ירקא ירקא שקול דהירקות שמביאין לשוק למכור ודאי דאינן שוין דיש גרוע ויש חשוב ואם ירק שלכם הוא דבר שקר וכישוף ואינו שוה כלום לא כן ירק שלי שהוא חשוב כי ענין שלי הוא דבר אמיתי וחשוב מאתו יתב' וק"ל:

2. ספר יד בנימין

במשנה אין מביאין לה מצית הזבלים כו'.
נ"ב פי' צין לעומר צין לשאר מנחות,
(ועי' תוס' לעיל ק"ח. ד"ה קולריס). ואמנם
דינא דקיפא דזורעה קודם לפסח שצעים יום
אינו ברור כ"כ אם הוא רק צעומר או גם
צשאר מנחות, ומדברי התוס' משמע דהוא
רק צעומר, אכן הרמב"ם הביא האי דינא
צשאר מנחות (נפ"ז מהל' איסומ"ז הל"ד),
משמע דאין זה דין מיוחד צעומר, ויבואר כל
זה בתוד"ה אין מביאין יעו"ש, מיהו זה
נראה פשוט דהדין של נרה ראשונה ושני'

לכו"ע נוהג גם צשאר מנחות דהא כינא דקיפא
ארישא קאי דמיירי צין צעומר צין צשאר
מנחות, ורק על הדין של זורעה קודם לפסח
שצעים יום הוא דכתבו התוס' דנקט משום
עומר, וכדצארנו בתוס' כ"נ פשוט לכאן.

3. ספר יד בנימין

בתוד"ה אין מביאין כו' בכל המנחות קאמר',
אע"ג דזורעה קודם לפסח שצעים
יום היינו משום עומר וכו' עכ"ל. ר"ל וא"כ
נימא דכולה מתני' מיירי נמי רק לענין עומר
לז"כ דהא ליתא דהא קתני כינא צודק הגזבר
ואי צעומר דוקא הול"ל שלוחי צ"ד ולא גזבר
אע"כ דמתני' מיירי נמי צשאר מנחות, ומ"מ
מבואר מלשון התוס' דהאי דינא עכ"פ דזורעה
קודם לפסח שצעים יום" מייירי רק צעומר
וע"ז לא הסתפקו מעולם כלל.

והנה מאי דפשיטא להו להתוס' כ"כ דהאי
דינא מיירי רק צעומר היינו משום
דמבואר צ"מ דף ק"ו ע"ב (והוצא בתוס')

אבן הרמב"ם ז"ל צפ"ז מהל' איסומ"ז הל"ד
הביא עיקר האי דינא של זורעה קודם
לפסח שצעים יום גבי זריעת שאר מנחות, וז"ל
"וכינא היו עושין צוריעת חיטי המנחות כו'
זרע חצי האחר קודם לפסח שצעים יום"
עכ"ל, הרי מבואר דעת הרמב"ם דגם צשאר
מנחות נוהג דין זה, וכבר תמה בלח"מ האין
יתרן סוגיא דצ"מ הג"ל דמבואר דגבי זריעת
חיטים לא נמשך ימי הזרע אלא עד סוף
כסלו, וכ' דאולי י"ל דיש שדות טובות ביותר
שנמשך הזריעה עד שצעים יום קודם לפסח.
אבל צ"מ "מעשה רוקח" ראינו שנקט דמה
שהביא הרמב"ם האי דינא צמנחות הוא לאו
דוקא אלא עיקר הקפידה של שצעים יום
קודם לפסח הוא רק למנחת העומר (והיינו
כדעת התוס'), ומ"מ הדין של נרה ראשונה
כו' נראה דלכו"ע נוהג גם צשאר מנחות וכמו
שכתבנו צמשה כ"נ לכאן צפשיטות.

4. ספר יד דוד

אין מביאין לא מבית הזבלים וכו'. וכתב הרע"ב ז' דבעומר ושתי הלחם מיירי, ומדברי התוספות מוכח דבכל המנחות קאמר. מיהו אפשר לפי מסקנת התוספות דמוכח ברייתא דוקא בעומר, א"כ מתניתין נמי דוקא בעומר מיירי, ועיין מה שכתבתי לעיל ר"פ רבי ישמעאל, ואדרבה משמע דמתניתין מיירי בשאר מנחות, דהא קתני בסיפא הגזבר מכניס ידו לתוכה ואם עלה בה אבק פסולה, והרי עומד היה מנופה בשלש עשרה נפה ושתי הלחם בשתיים עשרה, ומסתמא כך הי' קצבתו עד שלא היה אפשר עוד שיהיה בו אבק, או דנימא דסתם מתניתין

5. תוספות מסכת מנחות דף פה עמוד א

אין מביאין כו' - בכל המנחות קאמרינן אע"ג דזורעה קודם לפסח שבעים יום היינו משום עומר דהא קתני כיצד בודק הגזבר מכניס ידו לתוכה אי בעומר דווקא הוה ליה למימר שלוחי ב"ד לכך אמרינן בגמרא אף חיטי כרזיים וכפר אחים משמע חיטי ממש והיינו במנחות אף על גב דמסיים בה לפי שאין מביאין את העומר הכי קאמרינן כי היכי דעומר אין מביאין כך במנחות יש לחזור אחר הסמוך לירושלים ותדע מדקתני ומעמר ודש ובעומר לא שייכא דישה דהא תנן (לעיל דף סו.) בקנים ובקולחות חובטין אותו כדי שלא יתמעך ומיהו קצת נראה בחיטי כרזיים לאו חיטי ממש אלא עיר אחת ששמה חיטי כרזיים ומשום עומר דלא מישתמיט בשום דוכתא דליבעי במנחות מן הקרוב לירושלים.

6. ספר איזהו מקומן

כי היכי דעומר אין מביאין כך במנחות יש לחזור אחר הסמוך לירושלים - הנה התוס' מסקי בסוה"ד דבשאר מנחות אין דין להביאן מהקרוב לירושלים, אכן מהרש"י כת"י משמע דה"ה בכל המנחות, מדביאר הטעם או לפי שתבואה שבהרים משובחת או מפני שאין מעבירין על המצוות, והשמיט טעם ד'כרמל' המוזכר לעיל סד: לענין עומר, וכן מדהוסיף טעם שתבואה שבהרים משובחת שלא נזכר שם.

וראה בהגהות ראמ"ה שמבאר דטעם דאין מעבירין על המצות לא שייך ביחיד המביא

מנחות מביתו, אלא במנחות ציבור בגזברין דהקדש השולחין לקנות דהקרוב קרוב קודם. וראה עוד בענין זה ביד דוד לעיל ריש סד:

7. ספר יד בנימין

בא"ד כן במנחות יש לחזור אחת הסמוך לירושלים עכ"ל. נ"צ עי' צחי הגרא"מ הרויך דהיכי דהיחיד מציא מניחו ודאי אין נפ"מ בקרוז לירושלים ורק בגזברים יש נ"מ

.ז

8. ספר יד דוד - מנחות סד:

דף סד, ב. מצות העומר לבא מן הקרוב וכו'. עיין

יחיד ויחיד מביא הוא מביא מן הקרוב לו קודם ולא מן הסמוך לירושלים. וכפי זה אפשר לתרץ מה שדייק בשושנים לדוד דקאמר לבא מן הקרוב ולא אמר לירושלים. אמנם לפי מה שכתבתי, י"ל דמצות העומר לאו דוקא אלא כל המנחות, וא"כ לא יצדק לירושלים אלא כל אחד מן הסמוך לו. אמנם במה שאמר לא ביכר

ודוקא עומר אבל לא שתי הלחם. ונראה אף לטעמא דאין מעבירין על המצות, מ"מ היינו דוקא במנחות הצבור, והם שלשה, כמו שמנאן הרמב"ם בפ"ב דמעשה הקרבנות [ה"ג], והם העומר ושתי הלחם ולחם הפנים, שהם מוטלין על הב"ד שבירושלים, וא"כ מצותן להביא מן הקרוב משום אין מעבירין, אבל בשאר מנחות שכל

9. ספר איזהו מקומן

איבעיא להו היכי קאמר נרה שנה ראשונה ושניה נרה וזורעה או דלמא נרה שנה ראשונה ושניה זורעה בלא נרה - לפי פשוטו משמע [וכן איתא בלח"מ איסור"מ ז. ד.] דמספקא אם בשנה שניה אין צריך חרישה כלל אלא זורעה בלבד, אבל הרש"י כת"י מפרש דודאי צריך חרישה בשעת הזריעה, ומיבעיא אי צריך לניר אותה אף בתחילת השנה בלא זריעה,

ולפי"ז משמעות 'נרה' היינו חרישה גרידא ללא זריעה, משא"כ זו שעם הזריעה קרי לה 'חרישה'. וכע"ז מבואר ברש"י ב"ב כד:

וראה בשטמ"ק פה: (אום א') שהביא פירוש רש"י זה, ותמה עליו דלא ידענא למה פירש כן, [ונראה שיש ט"ס בדברי השטמ"ק וצריך להגיה "מיהו רש"י פי' דבשנה שניה נרה" וכו', או לגרוס "דבראש השנה נרה" וכו'.

10. ספר איזהו מקומן

אמר רבי יוסי אף חיטי כרזיים וכפר אחים אלמלא סמוכות לירושלים היו מביאין מהן:

כתבו התוס' במגילה כא. (ד"ה אלמלא) דהיכי דקתני 'אלמלא' ר"ל 'אילו לא', והיכא דקתני 'אלמלי' ר"ל 'אילו היה'.

ובברייתא דהכא כתבו המפרשים (רש"י, עול"ש, טה"ק, הגהות ראמ"ה) דנראה דגירסת התוס' 'אלמלי' וגירסת הרש"י 'אלמלא'. [וביאור הדברים: דלתוס' משמע דאילו היו סמוכות לירושלים היו מביאין משם אבל כיון שאינן סמוכות אין מביאין משם, ולפירש"י וכן לרגמ"ה - עיירות הללו באמת סמוכות לירושלים וגם הן מודרמות וזו מעלתן, ואפילו הכי אין מביאין משם לפי שעומדות בעמק שבין ההרים ואין תבואתן משובחת [כדלעיל ריש פד: 'ולא מפירות שבעמקים']. ויעוי' ברש"י כת"י שגירסתו 'אלמלי' ולפי"ז הוא כתוס' דהטעם שאין מביאין משם לפי שאינן סמוכות לירושלים.

11. ספר איזהו מקומן

ג) רבא הסתפק כאן לענין חיטין שהתליעו ועץ שנמצא בו תולעת, ולקמן פו. הסתפק לענין שמן רע [אמנם שם איתא רבה], ולקמן פז. נסתפק לענין יין רע [ויש גורסים ר' יוחנן].

ובשטמ"ק (ס') הניח בצ"ע למה לא סגי בבעיא אחת, ובתוס' (ד"ה נעי) כתבו דשמא יש שום צריכותא, ועי' רדב"ז (איסור"מ ו. ג.) דמפרש סדר הבעיות דרבא ולמאי נצרך ככולהו, וראה עוד בהגהות ראמ"ה (על מוד"ה נעי), וקר"א (סוף פה:), ואור שמח (איסור"מ ו. ג.)

(ג.א.)

12. שפת אמת מסכת מנחות דף פה עמוד ב

שם בגמ' בעי רבא הקדישן כו' נראה דל"ד הקדישן ה"ה הקריבן ג"כ בכלל בעיא זו [וכ"כ המל"מ פ"ו מאסוה"מ] רק נקט לחומרא דאפשר גם על ההקדש לוקה ויש לעיין בעוף מחוסר אבר אי ג"כ בכלל בעיא זו דלכאורה טפי יש לחייב בעוף שהוא כעין זבח ותמהני על הרמב"ם שכו' (בפ"ג דאסוה"מ) על מחוסר אבר ושאר פסולין ויראה לי דאין לוקין לפי שלא נתפרשה אזהרתן ע"ש והלא הני מומין דמנחות ודאי ליכא אזהרה ומ"מ נשאר בתיקו אי לוקין עליו וצ"ע בזה:

13. ספר איזהו מקומן

אין מביאין אנפקמן ואם הביא כשר - במשניות איתא "ואם הביא פסול", וראה בדברינו לקמן ריש פו. בענין זה.

14. ספר איזהו מקומן

אמר רבי יוחנן מותרך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן - רבי יוחנן אמר נמי בהוריות יג: דשמן זית משיב לימוד של שבעים שנה, נמצא דסגולת שמן זית מועיל הן לחריפות והן לבקיאות התורה - נתיבות הקודש.

15. מהרש"א על מנחות דף פה/ב

שם לקיים מה שנאמר יש מתעשר גו'. ר"ל דודאי מה שא"ל לא לי קלסו אלא לזה כו' לאו משום דעשיר גדול היה דמשום עשירות לא שייך למימר קלסו לו אלא דה"ק קלסו לזה על מדה זו שהיה מראה עצמו כעני לעבוד עבודת שכיר ויש לו הון רב ולא קלסו לי שאתם רואים אותי כעשיר ואין לי כל שהרי כל זה אינו שלי ולקיים מדה זו דקאמר שלמה יש מתעשר גו' דגינה מדה זו ויש מתרושש גו' לשבח מדה זו וק"ל:

ענינים הקשורים לחנוכה

16. ספר אור הישר

✓ במשנה תקוע אלפא לשמן כו, הב"י ר"ה חנוכה
הק' אמאי קבעו שמונת ימי חנוכה הלא
על יום אחד היה להדליק והי"ל לקבוע רק על ז'
ימים, וע"ש בט"ז ובאחרונים מה שהאריכו בכמה
וכמה תירוצים, ואפשר דמשום קושיא זו גריס
בשאלתות פ' וישלח ולא היה בו להדליק אפילו
יום אחד, ולפ"ז גם ביומא קמא היה ג"כ הנס ע"ש,
והר"ן בשבת שם כ' דמשו"ה היו שמונה ימים
מפני שהיה להם שמן טהור רחוק ד' ימים והוצרכו
שמונה ימים בין הליכה וחזרה ע"ש, ואם דברי
הר"ן נאמרים מצד הסברא הטיבו אשר דברו לחפש
עוד תירוצים ע"י סברות אחרות, כי מנ"ל להר"ן
לאמר שהי"ל שמן טהור ברחוק ד' ימים, אמנם
מצאתי שני עדים נאמנים ספר האשכול וס' אבודרהם
ר"ה חנוכה שניהם כאחד יעידון ויגידון כי כן כחוב
בירושלמי (אף כי אין אתנו יודע מקומו) דהצריכו
לנס ח' ימים ששמן המנורה בא מארץ אשר שנאמר
וטובל בשמן רגלו ותקוע היה נקרא מקום המובחר
לשמן הליכה וחזרה מירושלים לתקוע שמונה ימים
ע"ש, ולפ"ז מובן דגם דברי הר"ן אינם מצד הסברא
אלא מהירושלמי, ואפשר שלא נרשם מקורו מהשמטת
הדפוס, אבל עכ"פ הירושלמי נאמן על עצמו באמרו
מעשה שהיה כך היה, ולמה לנו לגבב תירוצים
מסברא אם המעשה כך היה וצ"ע, וע"ע בת' מנחת
ברוך סי' ק"ט.

לו גדליהו חנוכה אור

לחמליך האות ס' נשינה, שלא יהיו ישנים מן המלות, אלא שיטעו המלות בהתחדשות והתלכדות, ובכח הזה של חודש כסליו וגם בהתארה שיווד בימי חנוכה יכול האדם להתגבר על הרפיון ולהתחדש בעבודת השי"ת.

ומצינו עוד שחנוכה הוא ענין של התחדשות, וכשמו חנוכה שהוא מלשון חינוך כדאיתא בשלה"ק, כי בחז"ל מלינו אלל חנוכה הרבה פעמים זכר הלשון רגילות, שאמרו (שבת כג): הרגיל נר הוי"ן ל"י בניס ת"ח, וכן אמרו השיעור בהדלקת נר חנוכה עד שתכלה רגל מן השוק, ואומר החידושי הרי"מ כי ענין נר חנוכה הוא לצטל את הרגילות, שמה שמלות נעשים אללו מלות אנשים מלמדה, כמו שמוכיח ישעי הנביא (ישעי כט יג) וזכי ירחם אתי מלות אנשים מלמדה, והוא מן ההרגל במלות, שעושה אותם מלד רגילות, וצלי התחדשות והתלכדות, וצחנכה זריכים ע"י הנר חנוכה לצטל זה ההרגל, וזהו עד שתכלה רגל מן השוק, לצטל כל הרגילות, וזה מרמז החידושי הרי"מ בהקרא "עובל בשמן רגלו", שזריכים לראות לעבול הרגילות בהשמן, שהוא מרמז לנר חנוכה שהוא בשמן, שע"י הנר חנוכה יכול לצטל כל הרגילות, שע"י הרגילות הוא צא לידי קרירות והתרשלות בעבודת השי"ת, והרגיל נר שאמרו חז"ל, אף שלכאורה הרגילות למלות הוא דבר לא טוב, הכונה שירגיל את עצמו להתחדש תמיד, שע"י מה שהוא רגיל בהתחדשות הוי"ן ל"י בניס ת"ח, שזה מעלה עובדה, מה שהוא רגיל בהתחדשות היפוך מרגילות במלות שהוא מביא לידי החיטות והתרשלות בעבודת ה'. ודבר זה ה"י צכה החשמונאים שהם צטלו את ההתרשלות שהי' בעבודת צבית המקדש, ומסרו נפשם לחדש את העבודה, ובדבריו הב"ח שהבאנו לעיל, והניחו הכה צימים אלו שיחא ציכולת

נחוסף להם מן השמים כוחות גדולים יותר מכפי כוחם וכן הוא בכל אדם אם הוא משתדל ושוקד ללמוד ולעבוד את צוראיו אז מוסיפין לו כוחות מן השמים, ונותנין לו כוחות לעלות דרגא אחר דרגא, כדכ' הוא הנותן לך כח לעשות חיל. שככה להתגבר יותר ויותר בעבודת השי"ת וצחורה הוא ע"י מה שהשי"ת מוסיף לו כוחות מן השמים.

ובח הזה של החשמונאים, להתגבר על הרפיון בעבודת השי"ת, יש לו שייכות במיוחד לחדש כסליו, דאיתא בספרים שספר יצירה כתיב על חודש כסליו, המליך אות ס' נשינה וכו' וכסליו נשנה וכו', ושינה אינו נקרא רק שינה ממש אלא כל רפיון נקרא נשנה, ורמז לדבר מה שאמרו חז"ל היושב צטל כישן דמי, וכן כל רפיון צכלל, וצחודש כסליו ניתן הכח להמליך האות ס' על הרפיון, וענין של אות ס' מצא ר" לדוק הכהן בספרו פרי לדיק, כי אות סמך מורה על ענין סומך ה' לכל הנופלים, כי המקום הראשון שמכר אות ס' צחורה הוא בקרא "הוא הסובב את כל ארץ החוילה", והמקום שנמלא איה דבר ראשון סימן ששם הוא העיקר, וכמו שמלינו בגמ. צ"ק (נח). הוואה טית צחלוס סימן יפה לו הוואיל ופחה צו הכחוצ לטובצ חחילה, וכן כאן שהאות ס' נכר ראשון בקרא דהוא הסובב רואין שענין ס' הוא שהקצ"ה סובב ומקיף את האדם, ועי"ז הוא סומך לכל הנופלים, שהוא אור המקיף וסובב את האדם לצל יפול לתוך התרדומה והשינה, עי"ש צדבריו, אף העיקר חלוי צהאדם, שהסיוע מלמעלה אינו צא רק אם יש אצטדל"ת, שהאדם יתעורר עצמו לצל יפול צרפיון והחיטות, וצעת שהאדם יתעורר עצמו אז צא סיוע גדול מלמעלה, ונותנין לו הכוחות להתגבר על הרפיון וההתרשלות בעבודת השי"ת, וכח זה מיוחד צחודש כסלו שאז נתעורר הכח

לו גדליהו

מהם לצטלה, והיו כלם קיימים אללו, ולכן צלוחות הראשונות שהי' חירות מינה"ד וחירות ממלאך המות, אז היו למידין ולא היו שוכחין, כי לא הי' להם שייכות למיטה ולכן לא הי' להם שייכות לשכחת החורה, ששכחה הוא מעין מיטה, שאותו רגע נחשב אללו כמת. וכשהאדם עומד לפני ה' ומקושר צמקור החיים אז לא שייך אללו שכחה שהוא היפוך חיות.

חנוכה הוא הזמן להתגבר על שכחת החורה, וכמו שכבר הבאנו מהחידושי הרי"מ שחנוכה הוא הזמן שציכולת האדם לצטל הרגילות וההחיטות בעשיית המלות, ובזה הוא מתגבר על שכחת החורה, וכמו אז צימי החשמונאים שהחזירו העטרה ליושנה ולאמלא הם נשכחה החורה מישראל, כמוש"כ הרמב"ן צפי ויחי, ולכן נעשה הנוס צשמן זית, כדאיתא בגמ. (הוריות יג): כשם שהזית משכח לימוד של צצטים שנה, כך שמן זית משיב לימוד של ע' שנה, ועי"ש צמהרש"א צחי אגדות שאפילו הלימוד של זקן דכתיב צי הלומד זקן למה הוא דומה, לדיו כחוצה על נייר מחוק, אף הלימוד שלו לא נשכח, (ועי' צרשיי שמפרש שמזכיר לו מה ששכח צבר ע' שנה), שנתעורר אז הכח לצטל שכחת החורה, ושמן זית הוא רמז לחכמת החורה, וכדאיתא בגמ. מנחות (פכ): מתוך שרגילין צשמן זית חכמה מלוי צהן. וגם עכשיו צימי חנוכה נתעורר ההארה הזו להתגבר על שכחת החורה, ולהוסיף צלימוד החורה.